

Les promeses de les varietats del capitalisme, o sobre la impossibilitat de tenir-ho tot

El filòsof polític nord-americà John Rawls va encunyar el concepte de «vel de la ignorància». Sota aquesta expressió una mica críptica, hi ha una noció suggeridora: per saber quina és la millor societat per viure, cal preguntar-se «si no sabés quina posició tindria en aquesta societat, en quina mena de societat triaria viure en néixer?». Rawls ho plantejava en termes d'una societat més justa, però nosaltres li proposarem, benvolgut lector, la següent reflexió: tenint en compte l'evidència disponible i les seves preferències, en quina varietat del capitalisme preferiria «viure»? Repassem el menú de grans alternatives disponibles.

Una primera aproximació per perfilar el menú és comparar les diverses característiques socioeconòmiques de les diferents varietats del capitalisme (vegeu la taula adjunta). Com s'ha esmentat a l'article anterior, una primera gran distinció és entre les economies amb més coordinació a través del mercat, amb un grau elevat de flexibilitat laboral o amb un pes menor de la regulació i de la intervenció pública (economies liberals), i les caracteritzades per una coordinació menys mitjançada pel mercat, per un mercat laboral més regulat i per un pes més gran del sector públic (economies coordinades, o també anomenades economies socials de mercat). A més a més, es poden identificar dues variants que comparteixen algunes, però no totes, les característiques (quasiliberals i quasicordinades) i una cinquena varietat en què el més rellevant és la preponderància de l'activitat pública. Aquest exercici ens permet arribar a una primera gran conclusió: sembla que, en molts àmbits, les varietats híbrides, és a dir, la quasicordinada i la quasiliberal, ofereixen en l'actualitat bones possibilitats en termes de creixement, d'innovació i d'inclusivitat.

Però, per afinar l'anàlisi, cal anar més enllà de la radiografia actual i relacionar, mitjançant un exercici economètric (vegeu els detalls metodològics al gràfic), les principals variables socioeconòmiques amb les diferents modalitats del capitalisme i la seva evolució temporal des del 1990. Vegem, doncs, el resultat d'aquesta anàlisi.

Principals característiques fonamentals de les varietats del capitalisme

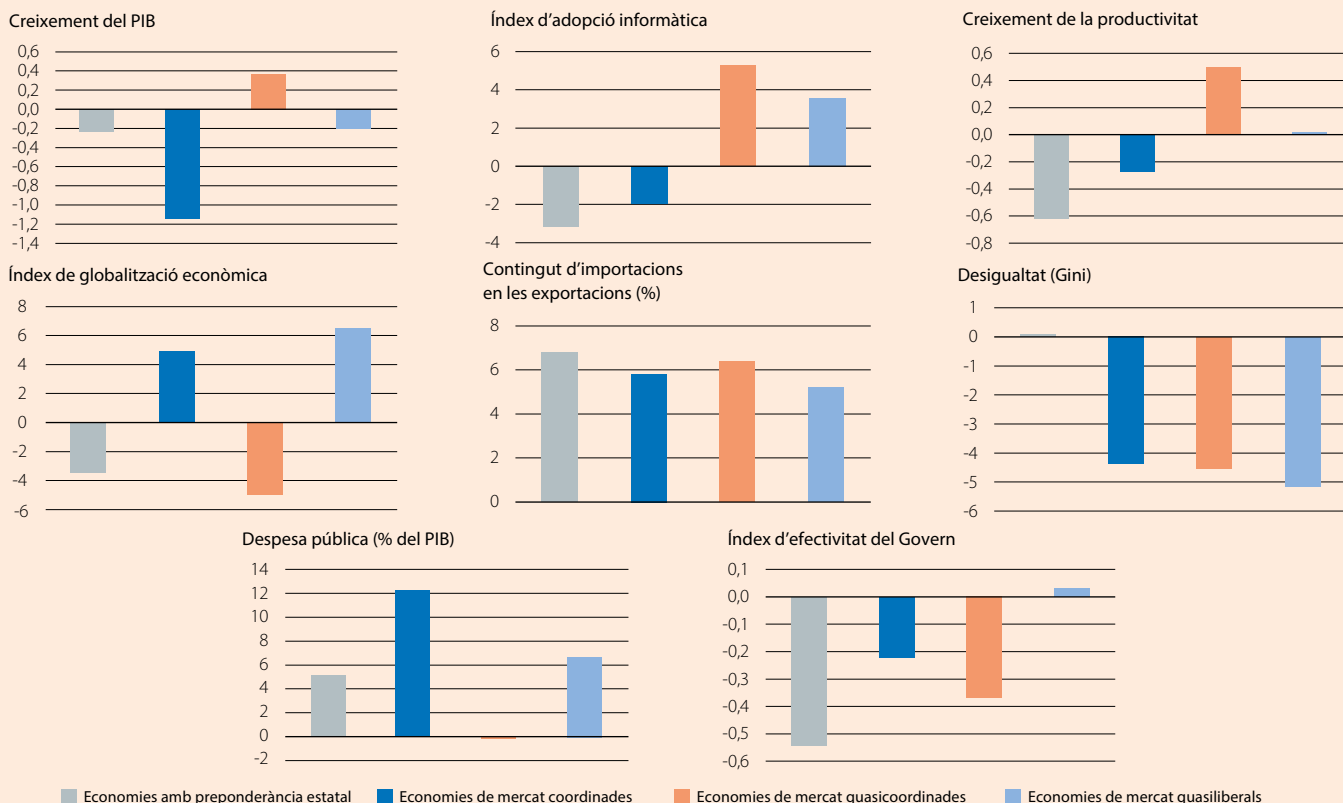
	Economies de mercat liberals	Economies de mercat coordinades	Economies de mercat quasicordinades	Economies de mercat quasiliberals
Dimensió d'equitat				
Gini (2015-2018)	35,3	34,5	32,7	29,6
Índex de creixement inclusiu (2018)	5,2	4,4	4,7	5,4
Dimensió de creixement				
Creixement del PIB (2015-2020)	0,5	0,4	0,6	1,1
Inflació (2015-2020)	1,2	0,7	2,3	1,1
Dimensió de digitalització/tecnologia				
Índex d'adopció informàtica (2018)	74,0	69,8	71,9	76,3
Creixement de la productivitat (2015-2018)	0,5	0,4	0,6	1,1
Creixement de la productivitat laboral (2015-2019)	0,7	0,4	1,7	1,4
Teletreball (2018)	43,3	35,3	31,2	39,7
Dimensió de globalització				
Índex de globalització (2015-2017)	85,8	84,8	81,0	88,2
Índex de globalització econòmica (2015-2017)	74,5	75,5	71,6	83,5
Contingut d'importacions en les exportacions (%) (2015)	18,8	29,0	27,8	27,0
Dimensió d'importància de l'actuació pública				
Dèficit en percentatge del PIB (2015-2019)	-1,6	-2,5	-0,6	0,0
Deute en percentatge del PIB (2015-2019)	72,9	117,9	82,0	64,5
Llits d'hospital per 1.000 (2015-2018)	3,3	4,2	7,0	3,9
Despesa total en sanitat en percentatge del PIB (2015-2018)	11,8	9,8	8,0	9,8
Inversió en sanitat en percentatge del PIB (2015-2018)	51,0	58,0	19,6	54,2
Qualitat reguladora (2015-2018)	1,7	0,9	1,0	1,6
Efectivitat del Govern (2015-2018)	1,7	1,0	1,0	1,6
Dimensió de satisfacció de necessitats				
Esperança de vida (2015-2018)	81,6	82,3	80,1	81,9

Notes: Mitjanes dels anys entre parèntesis. Els valors més alts de l'índex de creixement inclusiu corresponen a un grau més elevat de creixement inclusiu.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'OCDE, de l'FMI, del Banc Mundial i del KOF Swiss Economic Institute.

L'impacte de les varietats del capitalisme sobre les principals variables socioeconòmiques

Diferència en relació amb les economies de mercat liberals

Notes: Aquests gràfics mostren els resultats de 6 regressions lineals MCO utilitzant dades de panell amb 26 països i en 7 períodes. En cada regressió, la variable de resposta és una de les sis variables socioeconòmiques, i les variables explicatives són variables binàries que denoten la varietat de capitalisme a la qual pertany cada país en cada període (s'exclou la variable binària per a la varietat d'economies de mercat liberals) i variables de control de PIB per capita i d'efectes fixos de temps. Als gràfics es veuen les magnituds dels coeficients de les quatre variables binàries de varietat del capitalisme. Com s'ha exclòs la variable binària per a la varietat d'economies de mercat liberals, aquests coeficients es poden interpretar en relació amb aquesta varietat. Per exemple, els resultats de la regressió amb el Gini com a variable de resposta suggereixen que les economies de mercat coordinades, de mitjana i controlant pel PIB per capita i pels efectes fixos de temps tenen un Gini 4,37 punts inferior a les economies de mercat liberals, mentre que, a les economies amb preponderància estatal, la diferència amb les economies de mercat liberals no és significativa.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades d'Schneider i Paunescu (2012), de l'OCDE, del Banc Mundial, de l'FMI, de la UNCTAD i del KOF Swiss Economic Institute.

El creixement com a requeriment irrenunciable

Al llarg del present Dossier, hem reiterat que qualsevol sistema econòmic que no és capaç de crear prosperitat fins a un nivell mínimament acceptable està sentenciat. Doncs bé, si del que es tracta és de créixer, l'exercici econòmic que fem aquí, i que se sintetitza als gràfics adjunts, és força conclouent: la quasicordinada i la liberal són les dues modalitats del capitalisme que creixen més a llarg termini. En sentit oposat, la coordinada ofereix pitjors resultats en matèria de creixement.

Quina és la base d'aquest resultat? En primer lloc, les economies quasicordinades destaquen pel seu major creixement de la productivitat, en termes de productivitat aparent del treball o en termes de productivitat total dels factors (PTF). Un altre àmbit que es pot relacionar amb la prosperitat a llarg termini és la capacitat d'aprofitar la globalització, perquè es constata un vincle clar entre el grau d'obertura d'una economia al comerç internacional i el creixement.

La gran disjuntiva: eficiència a canvi d'equitat?

Fins aquí, el menú d'alternatives es pot sintetitzar de la següent manera: si del que es tracta és de crear prosperitat, més enllà de fins a quin punt es fa d'acord amb la innovació o amb la globalització, el millor és jugar sobre segur i triar economies liberals, quasiliberals o quasicordinades. Les de preponderància estatal (quan existien) són una mica inferiors. Les coordinades, millor evitar-les. Però què succeeix si el preu d'aquest creixement és un nivell d'equitat inacceptablement baix? Jutjar la inacceptabilitat queda lluny de les nostres possibilitats i dependrà de les preferències de cadascú. El que sí que podem fer és ordenar les varietats del capitalisme en funció de la seva capacitat per ser més o menys equitatives. Els resultats ens ofereixen algunes sorpreses.

Així, mentre que les economies liberals són les que menys equitat exhibeixen (com era d'esperar), sorprèn, en certa manera, que les modalitats «híbrides», és a dir, les quasiliberals i les quasicordinades, siguin més equitatives que les coordinades. No deixa de ser paradoxal que, malgrat que les coordinades són economies amb una despesa pública més elevada que la resta, la qual cosa

suggereix una major preponderància del sector públic en l'economia, això no es tradueix en nivells més alts d'equitat. Una part del problema podria ser que els indicadors d'eficiència del sector públic de les economies coordinades no són gaire bons, tot i que la veritat és que les economies de preponderància estatal i les quasicordinades tampoc brillen en aquest àmbit.

Sobre les possibilitats de triar

En qualsevol cas, a partir de la nostra anàlisi, arribem a l'interessant resultat que, com a mínim, dues de les varietats del capitalisme, la quasicordinada i la quasiliberal, han estat capaces d'oferir resultats satisfactoris en matèria de creixement i, simultàniament, han aconseguit un bon nivell d'equitat (si més no en termes comparats). Això ens ofereix un punt d'esperança per contrarestar les visions apocalíptiques que neguen al capitalisme la possibilitat d'assolir un cert punt d'equilibri virtuós en dimensions claus del benestar humà.

La qüestió, però, és plantejar-se si aquesta preferència per l'una o per l'altra varietat del capitalisme deriva, exclusivament, de consideracions econòmiques. Malgrat que no és possible explorar aquí de manera detallada la qüestió, sí que es pot apuntar una tesi de fons: els elements culturals, definits en sentit ampli, segurament també són importants. En un [Dossier anterior](#),¹ vam constatar que el que anomenàvem el gir il·liberal de la política econòmica es podia vincular, en un grau gens menyspreable, a factors culturals, com els valors de cada societat. El fet que, com s'explica a l'article «Capitalisme, en la varietat hi ha el gust» d'aquest mateix Dossier, en les dues últimes dècades, el nombre de països que formen part de la categoria d'economia liberal s'hagi reduït a la meitat es pot vincular, en certa manera, a aquest gir il·liberal. Per tant, sense negar el pes dels factors econòmics, sembla que els elements culturals també juguen un paper en aquesta opció. Una lliçó que cal recordar, perquè, tal com s'explorà al següent article del Dossier, vénen temps exigents per a les varietats del capitalisme menys equipades per al món en què ens endinsem.

Álvaro Leandro i Àlex Ruiz

1. Vegeu el Dossier «[L'amenaça del gir il·liberal](#)», a l'IM01/2020.